

Model zintegrowanej gospodarki komunalnej w Austrii

Okrągły stół odpadowy”
Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów
Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP
Warszawa

15. 03. 2007

Mgr Inż. Jerzy Staszczyk

Stowarzyszenie Polskich Inżynierów i Techników w Austrii

28.03.2007

...chaos śmieciowy zaczął dochodzić do maksimum, zbliżał się rok 1985...

-istniejące śmietniska zaczęły napełniać się zastraszająco szybko, pozyskanie terenów pod „przyszłe śmietniska” okazywało się prawie utopią, odkrycie dioksyn i furanów w spalinach wydzielanych w czasie spalania zmieszanych odpadów komunalnych i brak odpowiednich technologii do ich likwidacji spowodowało lawinę protestów zatrwożonych mieszkańców, budowa nowych spalarni odpadów komunalnych stanęła w miejscu, powstało więc pytanie i co dalej???....

...i taki to był początek komunalnych przemian....

..ANNO DOMINI 1985 - to przełom w odpadach dzięki odważnemu hasłu rzuconemu przez POLITYKÓW

„Koniec wyrzucania śmieci na śmietniska”

i postanowiono, że od zaraz :

gospodarka komunalna musi obowiązkowo stać się
gospodarką zintegrowaną

....dylemat ogólnospołeczny stał się więc faktem....

-wszyscy byli zgodni, że tylko radykalne i szybkie działania, poparte dalekowzrocznymi planami mogą przynieść rozwiązanie tego bardzo trudnego problemu. Problem był tym większy, że połączyć trzeba było, dobro ogólnospołeczne z nowoczesną ochroną środowiska, a zaległości były gigantyczne.....

....zdefiniowano zakres jaki musi obejmować zintegrowany system gospodarki komunalnej....

...zintegrowana gospodarka komunalna to:

separowany zbiór odpadów a w szczególności:

organicznej frakcji pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, oraz zakaz deponowania jej na śmietniskach,

zbiór surowców wtórnych i ich dalsze wykorzystanie,

zbiór odpadów niebezpiecznych i ich utylizacja,

nowa organizacja składowisk, ale tylko dla deponowania balastu pofrakcyjnego,

zagospodarowanie osadów z oczyszczalni ścieków

28.03.2007

**...zamiary zaczęto przekuwać w czyny,
ale powstało pytanie, kto za wszystko
przejmie odpowiedzialność?...**

i tutaj znowu głos polityków okazał się proroczy:

„to Gmina powinna mieć za punkt honoru
odpowiednią dbałość o mieszkańców i środowisko
naturalne podległe jej resdykcji”

**ale, ze wszystkimi z tego wynikającymi
konsekwencjami**

... nasunęły się jednak zasadnicze
pytania i wątpliwości.....

...ile to będzie kosztować,
dlaczego jest to takie
drogie
i jak to finansować ? ...

**...hasło, jak przysłowiowe kości zostało
rzucone, rzekli politycy, w chude
Gminne kasy patrząc stronę...**

....to „honorowe” przejęcie nowych
obowiązków wywołało w Gminach
umiarkowany entuzjizm, ale innego
wyjścia jednak nie było....

...i jak to zawsze w takich
sytuacjach bywa
znowu z przyjacielską pomocą,
przyszli ci sami, co poprzednio
POLITYCY:...

**...narodziło się nowe, ale bardzo
w skutkach brzemienne hasło
umożliwiające rozwianie
wszelkich wątpliwości...**

...hasło to było tak proste jak i
oczywiste...

„zanieczyszczający” ponosi koszty swojej
działalności”:

...**”zanieczyszczam”** więc płacę, chcę aby
Gmina zapewniała mi komfort życia, **to muszę
płacić celową opłatę środowiskową do Gminy,**
która umożliwi powstanie zintegrowanej
gospodarki komunalnej...

....jak demokracja, to również i „zanieczyszczający” ma pomimo zanieczyszczania swoje prawa...

-“zanieczyszczający” oczekiwał, że jego opłaty nie będą podatkiem śmieciowym, ale opłatą celową...
-obawy słuszne, gdyż z definicji podatki gminne, mogą być wykorzystywane do różnych celów, co nie oznacza, że cele te mogą być celami niesłusznymi....

...każdy wnoszący opłaty ma swoje z tym związane oczekiwania...

...płacę i oczekuję, że moje opłaty zostaną wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem, ale nie wyrażam zgody na podatek śmieciowy, czy też środowiskowy, bo...

....mieszkańcy wychodzili ze starej mądrości, że pomimo zaufania do samokontrolnych mechanizmów Gminnych, łatwiejsza jest kontrola celowych wydatków niż podatków...

...kontrola celowych opłat i ich wydatkowania jest dla mieszkańców prostsza niż podatków, a do tego, chodzi tu o takie medialne zagadnienie jakim jest ochrona środowiska...

... czas pokazał, że były to bardzo trafne decyzje tych **POLITYKÓW, którzy wykazali się nie tylko wizją, ale również zdrową determinacją...**

...nie było to ani łatwe, ani proste, bo czasu na wdrożenie nowego systemu było bardzo mało, gdyż na ten cel dano sobie tylko, a może aż 5 lat...

...a dzisiaj po 17 latach, są kraje gdzie na składowiskach deponowanych jest około 1-2% zneutralizowanych odpadów (a ile deponuje się w Polsce?)

28.03.2007

...jak zawsze, tak i tym razem stworzenie nowego układu poprzedzał chaos i niedowierzanie, ale innego wyjścia nie było gdyż

- Stan środowiska ulegał pogarszaniu
- Gospodarka komunalna polegała na odbieraniu i deponowaniu śmieci, lub przekazywaniu ich do technicznie nieprzygotowanych na zmianę ich składu morfologicznego spalarni zmieszanych odpadów komunalnych (zagrożenie spalinami, pozostałość w postaci niebezpiecznych popiołów itd.)
- Zbieranie surowców wtórnych polegało na wywiórczej zbiórce makulatury, butelek i złomu-ale było to w odniesieniu do dzisiejszych czasów śladowe działanie organizacji charytatywnych lub osób prywatnych

...tworzenie nowego systemu prowadzone było na wielu płaszczyznach...

- Przygotowanie zmian mentalnościowych społeczeństwa i władz komunalnych, jednostek kontrolujących itp.
- Ustanowienie nowego prawa odpadowego opartego na selektywnej zbiórce odpadów u źródła ich powstawania
- Zintensyfikowanie maksymalnego odzysku surowców wtórnych i ich dalsze zagospodarowanie
- Ustalenie norm technicznych dla nowych składowisk
- Rozpoczęcie ogólnonarodowej edukacji ekologicznej
- Ustalenie granicznego terminu wprowadzenia zintegrowanej gospodarki komunalnej.

28.03.2007

16

**...podjęto się więc heroicznego
przedsięwzięcia integrującego
wszystkich mieszkańców i władze
polityczno-administracyjne...**

**...rozpoczęło się pospolite ruszenie jakiego w Europie
jeszcze nie było...**

**... ale, był wspólny przeciwnik jakim były
góry odpadów...**

**...po ustaleniu prawnego właściciela odpadów jakim
logicznie została Gmina, ustalono definicję
zintegrowanej gospodarki odpadami...**

...w tamtym okresie nikt nie wiedział co selektywna zbiórka odpadów ze sobą przyniesie i jak się w społeczeństwie przyjmie...

- ...ale, zdążono z nowymi definicjami i od 1990 r w Austrii zaczęto selektywnie zbierać odpady komunalne !!!...
- **pamiętajmy, że**
- ... do końca roku 1989 brak było jednoznacznego prawa odpadowego, definicji odpadów, ich dozwolonych metod utylizacji itd. Jedynie odpady niebezpieczne miały swoje definicje

....wraz z zakończeniem epoki „śmieciowego chaosu”, zakończył się stary system gospodarki śmieciami polegający na

- Wykonaniu prostych czynności związanych z likwidacją śmieci czyli:
 - odbieraniu od mieszkańców
 - wyrzucaniu na śmietniskach
 - termicznej utylizacji w spalarniach odpadów zmieszanych
 - śładowego zbieranie surowców wtórnych
 - śładowego zbieranie odpadów niebezpiecznych i ich spalaniu w spalarniach odpadów problemowych i niebezpiecznych

...rok 1990, to start w nową epokę i praktyczny egzamin z ekologicznej świadomości społeczeństwa...

- do najważniejszych decyzji zostały zaliczone rozwiązania pozwalające na powiązanie praktyki z teorią,
- ustalenie prawnie jasnych reguł gry
- przekazanie Gminie instrumentu do finansowania ekologicznych przedsięwzięć, jakim są celowe opłaty środowiskowe pobierane od mieszkańców

...obciążenie Gminy zadaniami związanymi z wprowadzeniem nowych uwarunkowań prawnych, oraz uznanie Gminy za „prawnego właściciela” odpadów ze wszystkimi konsekwencjami z tego wynikającymi...

- ...pierwsze decyzje dotyczyły :
- ...zdefiniowania zintegrowanego systemu gospodarki komunalnej w Gminie
- ...ustalenia opłat za odbierane przez Gminę odpady (lub firmę na zlecenie Gminy), wraz z przeróbką odpadów ich utylizacją i deponowaniem
- ...zakazu deponowania na składowiskach frakcji organicznej pochodzenia roślinnego i zwierzęcego

...zmiany pojęć nomenklaturowych spowodowały powstanie nowych określeń....

- **wraz z selektywną zbiórką znika określenie:**

- ...**śmieci**, a pojawiają się **odpady**, gdyż są one poddawane dalszej obróbce i wykorzystaniu dając nowy produkt.....
-**śmietnisko**, a jego miejsce zastępuje **składowisko** służące do deponowania frakcji, których nie można przeznaczyć do innego, racjonalnego wykorzystania jakim jest zagospodarowanie, a jedynie do ostatecznego zdeponowania....

....zintegrowany system gospodarki komunalnej objął....

- Bardzo intensywną **edukację ekologiczną społeczeństwa i wszystkich związanych z ochroną środowiska urzędników**
- Zmiany uwarunkowań prawnych
- Organizację selektywnej zbiórki u źródła :
 - organiki pochodzenia zwierzęcego i roślinnego – zakaz deponowania jej na składowiskach, oraz wybudowanie kompostowni, oraz zakładów fermentacji
 - surowców wtórnych-dalsze doczyszczanie i dystrybucję
 - odpadów niebezpiecznych- selekcję i termiczne unieszkodliwianie

....cd. zintegrowanego systemu gospodarki komunalnej....

- organizacja i wykonanie uporządkowanych składowisk, ale już tylko takich, które służą do składowania balastu po uprzednim zagospodarowaniu selektywnie zbieranych odpadów. Ich wykonanie musiało być zgodne z ostatnim stanem techniki
- zamknięcie starych śmietnisk i ich sanacja

...dalsze zaostrzenia prawno finansowe pozwalające na „wymuszenie” zagospodarowania selektywnie wybieranych frakcji, a nie ich deponowanie to...

- → ...ustalenie opłat za korzystanie ze środowiska na takim poziomie, aby ich przetwarzanie i wykorzystanie, a nie deponowanie było opłacalne, co spowodowało, że automatycznie **deponowanie stało się najdroższą i nieopłacalną technologią**
- ...ustalenie zachęt podatkowych przy współspalaniu paliwa produkowanego z odpadów i biopaliwa....
- → **...zakaz deponowanie odpadów mających wartość opałową powyżej 6.600 kJ/kg sm**

....celem nowych uwarunkowań
prawno-organizacyjnych było....

....tylko i wyłącznie uwarunkowania mające
stymulować poprawne prowadzenie
zintegrowanej gospodarki komunalnej i
właściwą ochronę środowiska....

...pobieranie od mieszkańców celowych opłat pozwala Gminie na inwestowanie w takie obiekty jak: składowiska, sortownie, kompostownie, zakłady fermentacji, termiczne unieszkodliwianie odpadów, oraz racjonalną zbiórkę odpadów u producenta...

→ zaczęły powstawać wzmocnione finansowo celowe związki Gmin

→ ustalono jasne reguły prowadzenia przetargów, gdzie dopuszczane są tylko nowoczesne technologie gwarantujące ochronę środowiska zarówno dzisiaj jak i w przyszłości, oraz firmy przewozowe o odpowiednim standardzie technicznym

...do decyzji Gminy przekazano ustalanie kryteriów przetargowych przy doborze podwykonawców zajmujących się zbierniem odpadów, prowadzeniem zakładów utylizacji pozostających we władaniu Gminy, oraz zbiórką surowców wtórnych...

- **Takie rozwiązanie pozwala Gminie na racjonalną i przejrzystą gospodarkę komunalną, bez obaw na monopolistyczne przejęcie rynku przez prywatnych przedsiębiorców, a szczególnie właścicieli składowisk**
- **Składowiska zostały uznane za obiekty strategiczne dla ekologicznej egzystencji gmin**

**....wielopartyjność w radach Gminnych
jest pierwszym stopniem samokontrolii
poprawnego działania Gminy na rzecz jej
mieszkańców....**

- ...pozwala to, na wieloletnią realizację
rozpoczętych projektów ekologicznych, bez
względu na to, jaka w danej chwili partyjna
obcja jest przy władzy...**
- ...podpisywane z poddostawcami umowy
gwarantują każdej ze stron odpowiednie
prowadzenie gminnych inwestycji z
zapewnieniem Gminie odpowiednich standardów
dla jej mieszkańców...**

28.03.2007

...efekty związane ze zintegrowaną gospodarką komunalną przeszły wszelkie oczekiwania, co pozwoliło na wykonanie następnego kroku w kierunku uszczelniania systemu zintegrowanej gospodarki, a efektem tego, było zniknięcie w Austrii od 2004r. składowisk frakcji balastowej powstającej z

tzw.odpadów „pozostałych” ...

...a dzisiaj, dzisiaj praktycznie wszystko jest zagospodarowywane...

...rozwinęły się nowe gałęzie przemysłu (biopaliwa, paliwa zastępcze do dopalania, kompostowanie, fermentacja, sortowanie itp:)

... powstały nowe miejsca pracy, zyskało środowisko...

...Gminy rozdzieliły obowiązki na podwykonawców i własne służby...

...przewoźnicy żyją w symbiozie z Gminami, bo nikt nie chce nikogo wyeliminować z rynku a pojęcie „skoku na kasę” jest w austriackiej ochronie środowiska pojęciem nieznanym ...

....podsumowanie:....

Dlaczego, to było możliwe w Austrii?

- Zarówno politycy jak i przedstawiciele przemysłu docenili i doceniają duży wysiłek i zaangażowanie społeczeństwa w Gminach i poparli je nowymi uregulowaniami prawnymi, umożliwiającymi w miarę bezproblemową, wspólną realizację poszczególnych zadań.

...najważniejsze uwarunkowania, których realizacja prowadziła do osiągnięcia dzisiejszych standardów...

→ ...przekazanie odpowiedzialności za zintegrowaną gospodarkę komunalną Gminie ze wszystkimi konsekwencjami z tego wynikającymi...

→ ... danie Gminie narzędzi do realizacji postawionych przed nią zadań, czyli pobieraniu celowych opłat utylizacyjnych od mieszkańców na zasadzie „zanieczyszczający” ponosi koszty swojej działalności...

....bez wprowadzenia w porządawstwie granicznych terminów realizacyjnych, nie ma mocnego prawa...

- **→ ustalenie granicznych terminów dla wprowadzenia selektywnej zbiórki odpadów i innych ustaleń związanych z dostosowywaniem się do wymogów unijnych, oraz systemu egzekwowania tych wymogów**
- **ustalenie przyszłościowych terminów przy wprowadzaniu nowych rozwiązań technologicznych**

....edukacja, edukacja i jeszcze raz edukacja..

- → przystąpienie do natychmiastowej, zakrojonej na szeroką skalę edukacji ekologicznej prowadzonej przez Gminy, ale z wydajną pomocą mediów, ze zwróceniem uwagi na konieczność prowadzenia selektywnej zbiórki różnych frakcji w szczególności organiki, bez zatajania przed społeczeństwem kosztów jakie są konieczne dla prowadzenia prawidłowej, zintegrowanej z ochroną środowiska gospodarki komunalnej.

....koszty, koszty i jeszcze raz koszty....

- ...zaczęto rzetelnie informować społeczeństwo o kosztach związanych ze zintegrowaną gospodarką komunalną, ochroną środowiska, a więc z obciążeniami jakie stoją przed Gminami...
- ...uzmysłowiono mieszkańcom, że „niewidzialna ręka,” ani sam sektor prywatny, tego problemu za Gminę nie załatwi..

...uznano, że skład morfologiczny ma podstawowe znaczenie dla dalszych inwestycji gdyż,...

- → wykonanie właściwych badań składu morfologicznego odpadów umożliwia przyjęcie odpowiedniej technologii, jej technicznego wyposażenia i odpowiedniego wykorzystania pozyskiwanych produktów.

...wyniki badań umożliwiały...

- wprowadzenie rejestracji przepływu masowego i morfologicznego wszystkich odpadów
- przekazanie społeczeństwu i określonej grupie decydentów odpowiednich informacji o zintegrowanej gospodarce komunalnej - jej sensie, korzyściach, problemach i konieczności jej wprowadzenia

....perspektywiczne ustalenia przyszłościowe....

- → ustalenie perspektywicznych terminów przy wprowadzaniu nowych rozwiązań technologicznych np. wprowadzenia granicy 6.600kgJ/kg sm dla odpadów po przeróbce w instalacjach MBA w celu dopuszczenia ich do zdeponowania...

..przekonano się, że dla Gmin najlepszym wyjściem jest łączenie się w celowe związki Gmin, gdyż wtedy walka z odpadami (i nie tylko z odpadami, ale z oporem biurokratycznej masy) jest efektywna i najprostsza, gdyż jak głosi stara prawda to właśnie w gromadzie jest siła...

- stworzono proste prawne podwaliny dla łączenia się Gmin w ich celowe związki
- ustalono odpowiednie uwarunkowania prawne dla prowadzenia przetargów, ale tak aby Gmina otrzymała takie rozwiązania, które dla niej są najlepsze (nie zawsze najtańsze)
- wyznaczono wspólne wytyczne w zakresie pożądaných standardów selektywnej zbiórki organiki, jej dalszego wykorzystania (kompostowanie , fermentacja)

...odpowiednie wzmocnienie Gmin w staraniach o dotacje Unijne...

- Założono pomocowe komórki dla złagodzenia biurokratyzmu przy staraniu się o wykorzystanie Unijnych środków pomocowych i innych krajowych organizacji związanych z ochroną środowiska

...prezentacja społeczeństwu działań Gmin lub ich Związków poprzez ...

- → prezentowanie zasad dofinansowania unijnego, władz wojewódzkich, powiatowych, ministerstw , różnych funduszy, ale zawsze w odniesieniu do własnych kosztów i płynące z tego tytułu korzyści dla Gminy
- → przekazanie społeczeństwu i określonej grupie decydentów odpowiednich informacji o efektach ekologicznych powstałych inwestycji i korzyściach jakie z tego tytułu ma Gmina...

...wyjście z założenia, że technologie mogą i są dla ogółu społeczeństwa, a nie tylko dla urzędników interesujące.....

-upowszechniano w mediach technologiczne rozwiązania dotyczące kompostowania, fermentacji, biomasy, produkcji paliwa alternatywnego, termicznej utylizacji i składowisk, stworzono wytyczne w zakresie pożądanych standardów selektywnej zbiórki organiki....

...radykalne cięcia i zerwanie z przeszłością...

» ...zamknięto wszystkie składowiska nieodpowiadające nowoczesnemu stanowi techniki, i przystąpiono do ich rekultywacji (zapotrzebowanie na kompost). Pozostałe składowiska wyposażono w wagi pomostowe i dopuszczono rozliczenia tylko w oparciu o ważenie odpadów

28.03.2007

...gmina potęgą jest basta, bo jacy mieszkańcy Gminy, taka jest jej władza...

- podniesiono rangę władz Gminnych z jednoczesnym zaniechaniem straszenia w mediach społeczeństwa, że Gminy lub Związki Gmin to zbiór nieudaczników i utracjuszy i zrezygnowano z sugerowania, że jedynie prywatny sektor może gminną gospodarkę komunalną od zagłady uratować....

...zaniechano oceny odpadów po ich wyglądzie.....

- Odpady, wbrew optycznemu złudzeniu, są bardzo chimeryczne, a dla Gminy mają znaczenie strategiczne i oddanie tych problemów całkowicie w ręce prywatnych firm stwarzałoby ze strony tych firm monopolistyczne zagrożenie ze stratą dla mieszkańców i bardzo często zagrożenie środowiskowe (np.patrz prywatne składowisko w Wiener Neustadt)

...rozszerzać współpracę...

- **podjęcie szerokiej współpracy z przemysłem w celu redukcji opakowaniówki, lub zastąpienie jej takim asortymentem, który daje się w miarę prosto odzyskiwać i po przeróbce ponownie wykorzystywać.**

...najlepszym rozwiązaniem okazała się Symbioza pisana przez duże „S”

- ...chcę podkreślić, że patrząc z perspektywy Austrii, można śmiało powiedzieć, że zarówno austriackie Gminy jak i prywatni przedsiębiorcy, żyją w idealnej symbiozie ku praktycznie pełnemu zadowoleniu wszystkich zainteresowanych tzn. mieszkańców-Gminy – przewoźników i innych firm pomocniczych..
- zasada ta obowiązuje również w innych krajach UE

...a wtedy, każdy robi to co potrafi najlepiej...

-nikt nawet w Austrii nie myślał, ani myśli o wyeliminowaniu drugiego partnera z rynku lub przejęcia jego kompetencji, a środowisko ma się z roku na rok coraz lepiej. Okazało się, że w austriackiej gospodarce komunalnej jest miejsce zarówno dla prywatnego sektora, jak i dla gminnych jednostek, ale w granicach gwarantujących gminie kontrolę nad środowiskiem w myśl zasady, niech każdy robi to, do czego jest predysponowany i to, co najlepiej robić potrafi....

....ekologiczna przyszłość....

- W Austrii na przestrzeni ostatnich 16 lat powstały i powstają nowe gałęzie produkcyjne (biomasa, paliwo alternatywne) a więc nowe, bardzo „zielone” miejsca pracy. Również konieczność specjalistycznego transportu, dla selektywnie zbieranych frakcji spowodowała, że przewoźnicy musieli dostosować swój park samochodowy do nowych uwarunkowań, a więc powiększyć ilość koniecznych do zbierania odpadów, specjalistycznych samochodów i zadbać o nowe miejsca pracy, a nie je zredukować.

....specjaliści ochrony środowiska okazali się bardzo przydatni przy ich „zintegrowanym wykorzystaniu” ...

- **Gospodarka komunalna ma się w Austrii bardzo dobrze, bo austriaccy parlamentarzyści bardzo wydajnie korzystają z usług rodzimych i zagranicznych specjalistów od ochrony środowiska, a przepisy prawne redagowane są w taki sposób, aby ilość odpadów malała a ich wykorzystanie stawało się prostsze i realne**

...przyjacielska pomoc

- W miarę swych możliwości – my przedstawiciele Stowarzyszenia Polskich Inżynierów i Techników w Austrii deklarujemy państwu nasze usługi, jakimi może być wspólna edukacja przydatna w stworzeniu europejskiego systemu zintegrowanej gospodarki komunalnej !!!
- Zapewniamy, że nikogo nie zamierzamy dyskryminować ani preferować, a jedynie prezentować to, co w starej Europie jest oczywiste.

...och, gdyby pan hrabia Zamoyski tych czasów doczekał....

- Gdyby dzisiaj przyszło Zamoyskiemu (1542-1605) oceniać sytuację naszej Rzeczypospolitej, to zapewne powiedziałby:
"Zawsze takie Rzeczypospolite będą ekologicie, jakie ekologiczne jest młodzięzy chowanie".
- Nic dodać i nic ująć, gdyż to powinno być wiodącym mottem dla współpracy pomiędzy Gminami, przewoźnikami i mediami, a że na naukę nigdy nie jest za późno, więc realizacja w Austrii zintegrowanej gospodarki komunalnej jest prosta , jak prosta jest selektywna zbiórka odpadów....

...dziękuję za uwagę...

- Pozdrawiam komunalnie z optymistyczną nadzieją, że w Polsce zacznie się działać selektywnie, a nie jak leci, czyli na żywioł, bo rok 2010 nadejdzie szybciej niż niektórzy odpowiedzialni są w stanie to sobie wyobrazić.
 - Członek Stowarzyszenia Polskich
 - Inżynierów i Techników
 - w Austrii
- Jerzy Staszczuk